

Pressemelding NOU 2023: 25 Omstilling til lavutslipp - Veivalg for klimapolitikken mot 2050

I 2050 skal så å si alle utslipp av klimagasser være fjernet for godt. Derfor må vi tenke lengre, bredere og mer systematisk.

Klimautvalget 2050 la i dag frem sin NOU «*Omstilling til lavutslipp – veivalg for klimapolitikken mot 2050*». Rapporten viser hva som skal til for at Norge skal nå målet om å være et lavutslippssamfunn i 2050.

- *I et lavutslippssamfunn er så å si alle utslipp fjernet for godt. Politikken må ha dette som utgangspunkt. Spørsmålet er ikke hvilke utslipp som skal reduseres, men hvilke små utslipp som gjenstår i 2050. Alt annet må bort, sier utvalgsleder Martin Skancke.*

Klimamålene skal nås sammen med andre viktige samfunns mål, og politikken for andre mål må være forenlig med lavutslippssamfunnet. Mye av det som må gjøres for å nå klimamålene, er også lurt av andre hensyn. Å ta vare på naturen, legge om til et sunnere og mer plantebasert kosthold, og få en mer sirkulær økonomi er bra av flere grunner. Vi må tenke i et lengre tidsperspektiv, og mer på tvers av sektorer. I rapporten anbefaler utvalget hvordan rammene for all politikk bør være for at målene skal nås.

- *Å bli et lavutslippssamfunn avhenger av mange små og store beslutninger, i både offentlig og privat sektor. Disse beslutningene må ta utgangspunkt i hvor vi vil være i 2050. Det er ut fra dette perspektivet vi må finne gode løsninger på dagens utfordringer, sier Skancke.*

Utvalget peker på at omstillingen til et lavutslippssamfunn vil kreve ressurser som kraft, arealer, naturressurser og arbeidskraft og kompetanse. Alle disse ressursene er knappe. Derfor må løsningene være ressurseffektive, og ressursbruken i ulike sektorer må avveies mot hverandre. All økonomisk aktivitet må skje innenfor de rammene naturen setter.

Omstillingen til et lavutslippssamfunn er avhengig av beslutningene som tas i dag. Å utsette omstillingen vil kunne føre til en dyrere, bråere og mer krevende omstilling på et senere tidspunkt. Utvalget foreslår derfor tiltak for å styrke måten klimapolitikken drives på. Hensikten er å gi mer forutsigbarhet og regelmessighet i vurderingene av klimapolitikken, og sørge for mer helhetlige vurderinger på tvers av samfunnsområder. Dette vil styrke klimapolitikkens troverdighet.

Å sette en pris på utslipp av klimagasser har vært og bør fortsette å være viktig i norsk klimapolitikk. Men prising fungerer ikke for alle utslipp når så å si alle utslipp skal fjernes for godt. Derfor mener utvalget at man i større grad bør bruke mer sammensatte pakker med virkemidler. Både pedagogiske virkemidler, avgifter, subsidier, påbud og forbud har en rolle å spille for å få til en god omstilling. Slik kan man også få synliggjort at omstillingen handler om samfunnet, ikke om utslippene.

- *Omstilling til lavutslipp handler om mer enn utslipp. Omstilling til lavutslipp innebærer en bred samfunnsomstilling som må starte nå, sier Skancke.*

1. Vedlegg pressemelding

a. Utvalgets hovedanbefalinger

Utvalget mener at...	... og foreslår derfor at:
<p>...alle beslutninger som tas i dag må baseres på et mål om at så godt som alle klimagassutslipp i Norge må være fjernet for godt innen 2050. Norsk klimapolitikk må vektlegge varig omstilling til nullutslipp og tempoet i omstillingen må økes.</p>	<ul style="list-style-type: none">• Norges klimamål for 2050 presiseres til å innebære reduksjon i utslippene fra norsk territorium med 90 – 95 prosent sammenlignet med 1990, uten at utslipp og opptak fra sektoren for skog og annen arealbruk er regnet inn.• det settes egne klimamål for utslipp, opptak og lagre av karbon i sektoren for skog- og arealbruk. Målene ses i sammenheng med nasjonale mål for naturmangfold og internasjonale forpliktelser for natur.• omstillingen til et lavutslippssamfunn bygges på at eksisterende utslipp skal fjernes eller reduseres kraftig gjennom redusert aktivitetsnivå, endret atferd og bruk av nullutslippsteknologi.• utvikling og implementering av teknologi for direkte fangst av CO₂ fra luft er viktig, men må ikke legges til grunn som et alternativ til å redusere utslippene.• det utvikles politikk for omstilling i jordbrukssektoren utover dagens ambisjoner.• det utarbeides en strategi for sluttfasen av norsk petroleumsvirksomhet, og at denne legges frem for Stortinget så raskt som mulig. Utvalget tilrår at det ikke gis ytterligere tillatelser til leting, utvinning (PUD), eller anlegg og drift (PAD) inntil en slik strategi er ferdigstilt.
<p>...all politikk og alle beslutninger må ta utgangspunkt i at alle ressurser er knappe.</p>	<ul style="list-style-type: none">• all økonomisk aktivitet må skje innenfor planetens tålegrenser og økonomien må bli mer sirkulær.• løsninger som reduserer bruken av knappe ressurser som kraft, areal og mineraler og metaller prioriteres.• det innføres sterkere virkemidler for energieffektivisering samtidig som produksjonen av fornybar energi økes for å ha tilgang på tilstrekkelig energi til å erstatte fossil energi.• lave energipriser ikke settes som hovedmål for energipolitikken. Energiprisene må reflektere samfunnets kostnader ved å skaffe ny kraft tilveie.• tiltak som reduserer etterspørselen etter transport prioriteres, både når det gjelder transport av varer og av personer.• biomasse, som er en knapp ressurs, prioriteres til andre formål enn energi.• aktiviteten i petroleumsvirksomheten reduseres ut over forventet aktivitetsnivå frem mot 2050, for å unngå at sektoren legger beslag på knappe ressurser

	<p>som kraft og kompetanse, og dermed vanskeliggjør omstillingen til et lavutslippssamfunn. Utvalget anbefaler permanent stopp i letevirkosomhet uten direkte tilknytning til eksisterende infrastruktur, og at det ikke besluttes bygging av ny infrastruktur som binder oss til utslipp frem mot og forbi 2050.</p> <ul style="list-style-type: none"> • kraft fra land som utslippsreduserende tiltak som hovedregel unngås.
<p>...arealpolitikken må begrense tap av natur og bidra til bevaring av naturens karbonlagre</p>	<ul style="list-style-type: none"> • nedbygging av naturlige arealer begrenses vesentlig og at det legges tydeligere og mer bindende nasjonale rammer for bruken av arealer. • det nasjonale vernet av økosystemer økes. • det utvikles bindende, helhetlige planer for arealene til havs.
<p>...det må koste mer å slippe ut.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • prising av utslipp tas i bruk så langt mulig, og det utarbeides en forpliktende opptrappingsplan for karbonprisen også etter 2030. • andre virkemidler som regulatoriske og pedagogiske virkemidler tas i bruk når karbonprising ikke er tilstrekkelig, mulig eller effektivt. • vurdere å bruke inntekter fra kvotesalg og midler til CO₂-priskompensasjonsordningen til omstilling mot nullutslipp i de kvotepliktige virksomhetene. • uønskede fordelingseffekter i hovedsak håndteres gjennom skattesystemet og velferdsordninger.
<p>...det må være en bred tilnærming til virkemiddelbruk hvor juridiske, økonomiske og pedagogiske virkemidler benyttes.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • det legges vekt på at virkemidlene i klimapolitikken er forutsigbare og reduserer uønsket stivhengighet. • virkemidler kombineres for å gi rask omstilling og økt oppslutning om klimapolitikken. • juridiske virkemidler som krav, påbud og forbud i større grad tas i bruk, og at det løpende vurderes om det er hensiktsmessig å varsle fremtidig forbud av utslipp fra ulike kilder. • lovverket prioriterer klimahensyn gjennom krav om å vurdere klimaeffekt eller vektlegge klimahensyn. • det alltid vurderes om andre virkemidler som offentlige anskaffelser og pedagogiske virkemidler kan være effektive.
<p>...planer og beslutningssystemer må ta utgangspunkt i at Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Norge etablerer et styrket styringssystem for klimaomstilling som bidrar til at målene blir nådd. • alle sentrale styrings- og politikkdokumentene som de årlige budsjettdokumentene, Nasjonal transportplan og Perspektivmeldingen skal ta utgangspunkt i klimamålene. • det legges frem helhetlige klima- og energiplaner for Stortinget hvert annet år, og at det søkes brede og ambisiøse klimaforlik.

	<ul style="list-style-type: none"> • den samiske befolkningen involveres bedre i offentlige beslutninger om klimapolitikk. • det etableres et klimapanel som skal bidra til et faglig grunnlag for klimapolitikken og til å identifisere muligheter og utfordringer. • kommunene får et tydelig og lovfestet ansvar for å bidra i omstillingen til et lavutslippssamfunn, og staten må legge til rette for at kommuner kan føre en ambisiøs klimapolitikk. • det gjennom samarbeid og dialog mellom arbeidsgiversiden, arbeidstakersiden, utdanningssektoren og politiske myndigheter tas en strukturert tilnærming til etter- og videreutdanning for å møte lavutslippssamfunnets kompetansebehov.
<p>...det på en mer systematisk måte må tas hensyn til hvordan norsk politikk virker på andre lands mulighet til omstilling.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Norge øker innsatsen for reduserte utslipp i andre land. Denne innsatsen må komme i tillegg til oppfyllelse av Norges klimamål. • det etableres et nasjonalt mål om å redusere utslipp av klimagasser i andre land fra forbruk i Norge i samsvar med målene i Parisavtalen. • det vurderes hvordan Norge kan inkludere utslipp fra utenriks luftfart og sjøfart knyttet til Norge i de norske, territoriale klimamålene. • handelspolitikken utvikles som verktøy i overgangen til et lavutslippssamfunn og en sirkulær økonomi.
<p>...Norge er avhengig av fortsatt tett samarbeid med EU om klimapolitikken.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Norge fortsetter klimasamarbeidet med EU, og deltar i EUs klimaregelverk frem mot 2050. • EUs regelverk for omstilling gjennomføres i et høyere tempo.